

РЕФЕРАТ

Зарубина Анастасия Александровна

Тема: эволюция социального положения дворянок Беларуси в конце XVIII – начале XIX вв.

Ключевые слова: дворянки Беларуси, женское образование, женское воспитание, благотворительность, общественно-политическая деятельность дворянок, разделы Речи Посполитой, восстание 1830-1830 гг.

Актуальность: актуальность данного исследования обусловлена тем, что в отечественной историографии тема «эволюция социального положения дворянок Беларуси в конце XVIII – первой половине XIX вв.» исследована мало. Изучение данной темы даёт нам полную картину всей сложности и многогранности процесса разделов Речи Посполитой, а также возможность по-настоящему оценить вклад белорусских женщин в развитие нашей страны в период конца XVIII – начала XIX вв.

Цель дипломной работы: выявить характерные черты и особенности положения женщин белорусских губерний конца XVIII - начала XIX вв.

Объект исследования – дворянское сословие в процессе интеграции в составе Российской империи в конце XVIII – первой половине XIX ст.

Предмет – социально-правовой статус дворянок и условия проявления общественной активности представительниц высшего сословия белорусских земель в конце XVIII – первой половине XIX ст.

Методология: В данной дипломной работе были использованы следующие методы исследования: историко-сравнительный, историко-системный, анализ и синтез. Работа над дипломной работой велась с учетом принципов диалектического метода: историзма, комплексности и научной объективности.

Основные положения, которые выносятся на защиту. Политику царского правительства в отношении дворянок Беларуси делят на два этапа: первый этап – к. XVIII в. – 1831 г., второй – 1831 г. – с. XIX в.

Брачно-семейная сфера продолжала регулироваться нормами Статута ВКЛ, но в начале XIX в. начался процесс унификации брачно-семейного законодательства. Унификация вызвала изменения в правилах заключения и аннулирования брака. Во-первых, условия заключения брака были унифицированы по православным канонам. Во-вторых, был повышен возраст брачного совершеннолетия, что было вызвано изменениями тенденций в обществе. В-третьих, обязательным условием при заключении брака стало благословление опекунов. Разводы находились полностью в юрисдикции духовных властей каждой крестьянской конфессии.

Новая система государственного управления, политические события, которые происходили на белорусских землях, политика правительства Российской империи в отношении белорусского дворянства вызвали появление разных форм общественной и политической активности женщин, усилив протестные настроения представительниц высшего сословия белорусских земель в рассматриваемый период. Протесты против нововведений женщинами проявлялись в пассивной форме.

Во время правления Николая I политическая активность дворянок выросла, что связано с событиями 1830 – 1831 гг. Женщины поддерживали связь с повстанцами, передавали им информацию и продукты питания. Также они прятали оружие, помогали в создании повстанческих отрядов, вступали в повстанческие отряды, помогали пленным повстанцам. Дворянки, которые вели подобную деятельность, попадали под следствие и подвергались изысканиям.

Постоянной формой проявления общественной активности дворянок белорусских земель было участие в общественных благотворительных акциях, которые не имели политическую окраску. С начала XIX в. благотворительная деятельность проявляется в двух формах – индивидуальной и коллективной.

Эти изменения стали одной из причин эволюции положения дворянок белорусских губерний в конце XVIII в. – начале XIX вв. Важное значение для изменения положения женщин-дворянок имели также развитие женского образования и рост спроса на него со стороны общественности, в совокупности с общеевропейскими тенденциями, и соседство с Польшей, которая была центром патриотического движения, в том числе и женского.

Структура и объем дипломной работы: дипломная работа посвящена анализу положения дворянок Беларуси в конце XVIII – первой половине XIX вв. Работа состоит из введения, трех глав, заключения, списка источников и литературы. Объем дипломной работы вместе с рефератами – 58 страницы. Из них: список литературы и источников – 5 страниц, реферат на белорусском, русском и английском языке – 6 страниц.

ABSTRACT

Zarubina Anastsiya Alexandrovna

Theme: evolution of the social situation of noble women of Belarus in the late XVIII - early XIX centuries.

Key words: nobles of Belarus, female education, female education, charity, social and political activities of noble women, sections of the Commonwealth, the uprising of 1830-1830.

Relevance: the relevance of this study is due to the fact that in domestic historiography the theme is “the evolution of the social position of the noblemen of Belarus in the late XVIII - first half of the XIX centuries.” little studied. Studying this topic gives us a complete picture of the complexity and versatility of the process of sections of the Commonwealth, as well as the opportunity to truly appreciate the contribution of Belarusian women to the development of our country during the late XVIII - early XIX centuries.

The purpose of the thesis: to reveal the characteristic features and features of the status of women in the Belarusian provinces of the late XVIII - early XIX centuries.

The object of the research - the nobility in the process of integration as part of the Russian Empire in the late XVIII - first half of the XIX century., **the subject** - the socio-legal status of noble women and the conditions for the manifestation of social activity of representatives of the upper class of Belarusian lands in the late XVIII - first half of the XIX century. The following research methods were used in this thesis: historical-comparative, historical-systemic, analysis and synthesis. Work on the thesis was carried out taking into account the principles of the dialectical method: historicism, complexity and scientific objectivity.

Main theses ideas to be defended. The tsarist government’s policy regarding noble women of Belarus is divided into two stages: the first stage - to the XVIII century. - 1831, the second - 1831 - with. XIX century

The marital and family sphere continued to be regulated by the norms of the Statute of the Grand Duchy of Lithuania, but at the beginning of the 19th century. the process of unification of marriage and family law began. The unification has caused changes in the rules for the conclusion and annulment of marriage. Firstly, the conditions for marriage were unified according to Orthodox canons. Secondly, the age of marriage was raised, which was caused by changes in trends in society. Thirdly, the blessing of the guardians became a prerequisite for marriage. Divorces were completely in the jurisdiction of the spiritual authorities of each peasant denomination.

The new system of government, political events that took place on Belarusian lands, the policy of the government of the Russian Empire regarding the Belarusian

nobility caused the emergence of various forms of social and political activity of women, intensifying the protest mood of representatives of the upper class of Belarusian lands in the period under review. Protests against innovations by women appeared in a passive form.

During the reign of Nicholas I, the political activity of the noblewomen increased, which is associated with the events of 1830 - 1831. Women kept in touch with the rebels, passing them information and food. They also hid weapons, helped create rebel units, joined rebel units, helped captured rebels. Noblewomen who conducted similar activities fell under investigation and were penalized.

A constant form of manifestation of the social activity of the noble women of the Belarusian lands was participation in public charity events that did not have a political connotation. Since the beginning of the XIX century. charitable activity is manifested in two forms - individual and collective.

These changes became one of the reasons for the evolution of the position of noble women of the Belarusian provinces at the end of the 18th century. - early 19th centuries The development of female education and the growing demand for it from the public, in conjunction with pan-European trends, and the neighborhood with Poland, which was the center of the patriotic movement, including the female, were also important for changing the situation of women noble women.

Diploma research structure: The thesis is devoted to the analysis of the situation of noble women of Belarus in the late XVIII - first half of the XIX centuries. The work consists of introduction, three chapters, conclusion, list of sources and literature. The volume of thesis with essays - 58 pages. Of these: a list of literature and sources - 5 pages, abstract in Belarusian, Russian and English - 6 Pages.

РЭФЕРАТ

Зарубіна Анастасія Аляксандраўна

Тэма: эвалюцыя сацыяльнага становішча дваранак Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XIX вв.

Ключавыя словы: дваранкі Беларусі, жаночая адукацыя, жаночае выхаванне, дабрачынная дзейнасць, грамадска-палітычная дзейнасць дваранак, падзелы Рэчы Паспалітай, паўстанне 1830 – 1831 гг.

Актуальнасць: актуальнасць дадзенага даследавання абумоўлена тым, што ў айчыннай гістарыяграфіі тэма «эвалюцыя сацыяльнага становішча дваранак Беларусі ў канцы XVIII - першай палове XIX стст.» даследавана мала. Вывучэнне дадзенай тэмы дае нам поўную карціну ўсёй складанасці і шматграннасці працэсу падзелаў Рэчы Паспалітай, а таксама магчымасць паспраўднаму ацаніць уклад беларускіх жанчын у развіццё нашай краіны ў перыяд канца XVIII - пачатку XIX стст.

Мэта дыпломнай работы: выявіць характэрныя рысы і асаблівасці становішча жанчын беларускіх губерняў канца XVIII - пачатку XIX стст.

Аб'ект даследавання – дваранскае саслоўе ў працэсе інтэграцыі ў складзе Расійскай імперыі ў канцы XVIII - першай палове XIX ст.

Прадмет – сацыяльна-прававы статус дваранак і ўмовы праявы грамадскай актыўнасці прадстаўніц вышэйшага саслоўя беларускіх зямель у канцы XVIII - першай палове XIX ст.

Метадалогія: У дадзенай дыпломнай рабоце былі выкарыстаны наступныя метады даследавання: гісторыка-параўнальны, гісторыка-сістэмны, аналіз і сінтэз. Праца над дыпломнай работай вялася з улікам прынцыпаў дыялектычнага метаду: гістарызму, комплекснасці і навуковай аб'ектыўнасці.

Асноўныя палажэнні, якія выносяцца на абарону. Палітыку царскага ўрада ў дачыненні да дваранак Беларусі дзеляць на два этапы: першы этап - к. XVIII ст. - 1831 г., другі - 1831 г. - з. XIX ст.

Шлюбна-сямейная сфера працягвала рэгулявацца нормамі Статута ВКЛ, але ў пачатку XIX ст. пачаўся працэс уніфікацыі шлюбна-сямейнага заканадаўства. Уніфікацыя выклікала змены ў правілах заключэння і анулявання шлюбу. Па-першае, умовы заключэння шлюбу былі уніфікаваны па праваслаўным канонам. Па-другое, быў павышаны ўзрост шлюбнага паўналецця, што было выклікана зменамі тэндэнцый у грамадстве. Па-трэцяе, абавязковай умовай пры заключэнні шлюбу стала благаслаўленне апекуноў. Разводы знаходзіліся цалкам у юрысдыкцыі духоўных уладаў кожнай сялянскай канфесіі.

Новая сістэма дзяржаўнага кіравання, палітычныя падзеі, якія адбываліся на беларускіх землях, палітыка ўрада Расійскай імперыі ў дачыненні да беларускага дваранства выклікалі з'яўленне розных формаў грамадскай і палітычнай актыўнасці жанчын, узмацніўшы пратэстныя настроі прадстаўніц вышэйшага сааслоўя беларускіх зямель у паказаны перыяд. Пратэсты супраць новаўвядзенняў жанчынамі выяўляліся ў пасіўнай форме.

Падчас праўлення Мікалая I палітычная актыўнасць дваранак вырасла, што звязана з падзеямі 1830 - 1831 гг. Жанчыны падтрымлівалі сувязь з паўстанцамі, перадавалі ім інфармацыю і прадукты харчавання. Таксама яны хавалі зброю, дапамагалі ў стварэнні паўстанцкіх атрадаў, уступалі ў паўстанцкія атрады, дапамагалі палонным паўстанцам. Дваранкі, якія вялі падобную дзейнасць, траплялі пад следства і падвяргаліся спагнаньняў.

Пастаяннай формай праявы грамадскай актыўнасці дваранак беларускіх зямель было удзел у грамадскіх дабрачынных акцыях, якія не мелі палітычную афарбоўку. З пачатку XIX ст. дабрачынная дзейнасць праяўляецца ў двух формах - індыўдуальнай і калектыўнай.

Гэтыя змены сталі адной з прычын эвалюцыі палажэнні дваранак беларускіх губерняў у канцы XVIII ст. - пачатку XIX стст. Важнае значэнне для змены становішча жанчын-дваранак мелі таксама развіццё жаночага адукацыі і рост попыту на яго з боку грамадскасці, у сукупнасці з агульнаеўрапейскімі тэндэнцыямі, і суседства з Польшчай, якая была цэнтрам патрыятычнага руху, у тым ліку і жаночага.

Структура і аб'ём дыпломнай работы: дыпломная праца прысвечана аналізу становішча дваранак Беларусі ў канцы XVIII - першай палове XIX стст. Праца складаецца з ўвядзення, трох кіраўнікоў, заключэння, спісу крыніц і літаратуры. Аб'ём дыпломнай працы разам з рэфератамі - 58 старонкі. З іх: спіс літаратуры і крыніц - 5 старонак, рэферат на беларускай, рускай і англійскай мове - 6 старонак.

Зарубина Анастасия Александровна

Эволюция социального положения дворянок Беларуси в конце XVIII – начале XIX вв.